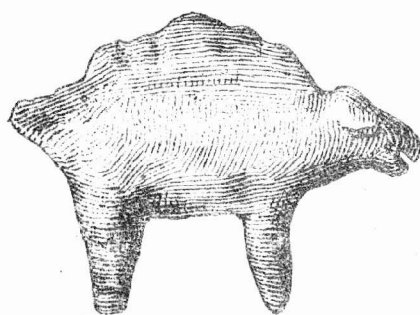

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
pobočka v Brně

přehled
výzkumů
1959

BRNO 1960

PD 1520/1959 (1960.)

23243/60

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1959

- Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Stalinovy sady 19/23.
- Odpovědný redaktor: dr. Josef Poulík.
- Výkonný redaktor: dr. Jiří Říhovský.
- Redaktor: dr. Anna Medunová.
- Překlady: prom. hist. R. Tichý a E. Tichá.
- Kresby: Jaroslav Jaša.
- Na titulní stránce: Hliněná figurka z pohanského obětiště
v Mikulčicích.
- Vydáno jako rukopis - 300 kusů - neprodejná.

Slovanské kostry z Moravských Prus.

Milan Stloukal

Při záchranné akci v Moravských Prusích (viz předcházející článek Č. Stani) bylo získáno pět koster. V hrobě č. 1 a 3 ležely pozůstatky žen, v ostatních třech hrobech kostry mužské. Obě ženy byly poměrně mladé (juvenis a adult.), muži již vyššího věku (ad.-mat. a dvakrát maturus). Postkraniální skelet byl vesměs velmi špatně zachován, téměř ve zlomcích, lebky naproti tomu jsou zachovány poměrně dobře.

Hrob č. 1 - z postkraniálního skeletu pouze zlomky, lebka téměř bez poškození, gracilní, se slabě vytvořeným reliefem svalových úponů, švy otevřené, klínovětýlní štěrbina srostlá.

Norma lateralis - plochá glabella (II. stupeň), klenuté čelo, klenutý týl, plochý zevní týlní hrbol (1. st.), malé bradavkové výběžky, kořen nosu mělký, nos silně prominuje, lícní kosti slabé, silný alveolární prognatismus. Dolní čelist je gracilní, má středně široká ramena, nízká brada ční dopředu.

Zepředu má lebka tvar širokého oválu, středně široké čelo, ploché nadočnicové oblouky, středně vysokou klenbu temene, středně široký kořen nosu, středně široký nosní otvor, ocnice jsou zaoblené, mají ostrý horní okraj, špičáková jáma je středně hluboká, gonia rovná.

Při pohledu zhora má lebka tvar ovoиду, středně široké čelo a oblý týl. Lambdový šev je složitý, jsou v něm četné vsuté kůstky. Na týlní kosti je vytvořeno os Incae bipartitum, při čemž jeho pravá polovina je ještě rozdělena svislým švem na dvě části. Odděluje tedy sutura mendosa celkem tři části v týlní šupině, levostranné os Incae a dvě pravostranná ossa Incae.

Chrup je málo opotřebován, jsou dosud jasně patrné hrbolky, skus je mužkovitý, prořezání pravidelné.

Dlouhé kosti jsou středně robustní, mají plně přirostlé epifysy, žádná z dlouhých kostí se nedá měřit.

Metrická charakteristika lebky: v absolutních mírách středně dlouhá, úzká, středně vysoká mozkovna, středně široký a krátký obličej, krátký horní obličej. Oligenkephal. Mesokran, orthokran, metriokran, metriometop, euryprosop, euryen, mesokonch, chamaerrhin, brachystaphylin, mesognat, středně vysoký Kočkův index výškový, mesomandibular. Přesné míry jsou uvedeny souhrnně.

Morfologicky lze lebku označit za míšence prvků paleoevropských a mediterránních. Wankeho metoda dává výsledek Pl (53,8% paleoeuropid, 32,8% laponoid).

Určení : žena, adult.

Hrob č. 2 - silně poškozená kostra, lebka pouze mírně poškozená, středně robustní se středně výrazným reliefem svalových úponů, švy srůstají.

Norma lateralis - středně silná glabella (III. st.), klenuté čelo, klenutý týl, protuberantia occipitalis externa hrbolovitě vytvořena (2. st.), bradavkové výběžky středně velké, profil obličeje orthognatní. Kořen nosu středně hluboký, slabý alveolární prognatismus. Dolní čelist středně robustní, rovná, středně vysoká brada.

Zepředu má lebka hranatý obrys, středně široké čelo a středně silné nadočnicové oblouky. Kořen nosu je úzký, nosní otvor středně široký, fossa canina hluboká, zaoblené očníce mají středně silný horní okraj. Gonia jsou vytočená ven.

Při pohledu zhora má lebka tvar ovooidu, středně široké čelo a oblý týl. Lambdový šev je středně složitý.

Abrase zubů středně pokročilá, jsou vidět ostrůvky tmavší zuboviny. Pravá horní osmička je dokonale srostlá s nadpočetným zubem v jeden dvojitý zub.

Metrická charakteristika : v absolutních mírách středně dlouhá, úzká a středně vysoká? mozkovna, úzký? a středně vysoký obličej, středně vysoký horní obličej. Euencephal. Mesokran, orthokran, metriokran, stenometop, středně vysoký týl, leptoprosop, lepten, mesokonch, leptorrhin, mesostaphylin, středně vysoký? výškový index Kočkův, eurymandibular.

Dlouhé kosti jsou středně robustní se středně velkými kloubními plochami, epifysy plně přirostlé. Výška postavy byla vypočítána na 158,1 cm, tedy nadstřední.

Morfologicky lze lebku označit za nordika s prvky paleoevropskými. Wankeho metoda dává výsledek ha (armenoid 40,3%, nordik 31,4 %).

Určení : muž, ad.-mat.

Hrob č. 3 - silně poškozená kostra, gracilní lebka pouze mírně poškozena, má slabě vytvořený relief svalových úponů, otevřené švy a uzavřenou klínovětýlní štěrbinu.

Norma lateralis - plochá glabella II. st., kolmé čelo, protažený týl, zevní týlní hrbol středně vytvořen (3. st.), malé bradavkové výběžky. Profil obličeje orthognatní, kořen nosu mělký, lícní kosti slabé, silný alveolární prognatismus, dolní čelist gracilní, široká ramena jsou nasazena šikmo, nízká rovná brada.

Zepředu má lebka hranatý tvar, široké čelo, ploché nadočnicové oblouky, vysokou klenbu temene, široký kořen nosu, úzký nosní otvor, středně vyčnívající jářmový oblouk, zaoblené očníce mají ostrý horní okraj, gonia jsou vytočena laterálně.

Při pohledu zhora má lebka obrys ovooidu, úzké čelo, týl mírně vyčnívá, Lambdový šev je středně složitý. Pravý bradavkový výběžek a jeho široké okolí je zabarveno zeleně bronzem náušnice.

Abrase zubů je slabá, hrbolky jsou dosud jasně patrný, prořezání je pravidelné.

Metrická charakteristika : v absolutních mírách dlouhá, úzká a vysoká mozkovna, středně široký a krátký obličej, krátký horní obličej. Aristencephal. Dolichokran, hypsikran, akrokran, eurymetop, středně vysoký týl, mesoprosop, mesen, mesokonch, leptorrhin, orthognat, vysoký Kočkův výškový index, eurymandibular.

Dlouhé kosti gracilní, malé kloubní plochy dosud nejsou přirostlé. Výška postavy byla vypočítána na 144 cm, tedy malá.

Morfologicky lze lebku označit za nordika s prvky mediterránskými. Wankeho metoda dává výsledek čisté E (mediterránc 87,8 %).

Určení : žena, juv.

Hrob č. 4 - postkranialní skelet silně poškozen, středně robustní lebka pouze mírně poškozena, má středně silně vytvořen relief svalových úponů, srůstající švy a synostovanou klínovětýlní štěrbinu.

Norma lateralis - klenuté čelo, protažený týl, protuberantia occipitalis externa hrbolovitě vytvořena (2. st.), velké bradavkové výběžky. Profil obličej je orthognatní, kořen nosu hluboko zařiznutý, nos silně prominuje. Lícni kosti slabé, Dolní čelist středně robustní, nízká brada ční dopředu.

Při pohledu zepředu je lebka široká a hranatá, má široké čelo, silné nadočnicové oblouky, středně vysokou klenbu temene, široký kořen nosu a široký nosní otvor. Horní okraj očníce je ostrý, gonía rovná.

Zhora má lebka obrys ovoиду, středně široké čelo a vyčnívající týl. Lambdový šev je středně složitý.

Zuby jsou silně obroušeny, celý email je abradován, všechny čtyři osmičky jsou retinovány.

Metrická charakteristika : v absolutních mírách dlouhá, středně široká a středně vysoká mozkovna, středně široký a krátký obličej, krátký horní obličej. Aristencephal. Mesokran, chamaekran, metriokran, eurymetop, nízký týlní index, euryprosop, euryen, chamaekonch, chamaerrhin, mesostaphylin, orthognat, nízký Kočkův výškový index, mesomandibular.

Dlouhé kosti jsou robustní a mají velké kloubní plochy, epifysy jsou plně přirostlé. Výška postavy byla vypočítána na 161,5 cm, tedy podstřední.

Morfologicky lze lebku označit za směs prvků paleoevropských a alpských, Wankeho metoda dává výsledek lp (laponoid 39,7%, paleoeuropid 26,7 %).

Určení : muž, matur.

Hrob č. 5 - kostra silně poškozena, robustní lebka pouze mírně poškozena. Má mohutně vytvořený relief svalových úponů, srůstající švy a synostovanou klínovětýlní štěrbinu.

Norma lateralis - středně silná glabella (III. st.), klenuté čelo, protažený týl, protuberantia occipitalis externa hrbolovitě vytvořena (2.st.), středně velké bradavkové výběžky. Profil obličej je orthognatní. Kořen nosu středně hluboký, nos středně

prominuje, lícní kosti silné. Alveolární prognatismus slabý. Dolní čelist robustní, široká ramena mandibuly, středně vysoká a rovná brada.

Zepředu je lebka široká a hranatá, čelo široké, středně velké nadočnicové oblouky, středně vysoká klenba temene, široký kořen nosu, středně široký nosní otvor. Horní okraj očníce je ostrý, fossa canina hluboká, gonia jsou vytočena laterálně. Nad nosním kořenem je zachován zbytek čelního švu.

Zhora má lebka obrys sphaeroidu, středně široké čelo, vyčnívající týl s mírnou bathrocephalií. Lambdový šev je složitý, s četnými vsutými kůstkami.

Abrase chrupu střední, objevují se ostrůvky zmařší zuboviny, skus kleštovitý, všechny čtyři osmičky jsou retinovány.

Metrická charakteristika: v absolutních mírách středně dlouhá, úzká a středně vysoká mozkovna, středně široký a středně vysoký obličej, středně vysoký horní obličej. Euencephal. Brachykran, orthokran, metriokran, eurymetop, vysoký týlní index, mesoprosop, mesem, mesokonch, mesorrhin, leptostaphylin, orthognat, Kočkův výškový index středně vysoký, mesomandibular.

Dlouhé kosti robustní s plně přirostlými epifysami. Výška postavy byla vypočítána na 165,6 cm, tedy střední. Mírné degenerativní změny na páteři.

Morfologicky lze lebku označit za směs prvků dinarských a nordických, Wankeho metoda dává výsledek Hal (armenoid 58,7 %, nordik 18,1 %, laponoid 12,0 %).

Určení: muž, matur.

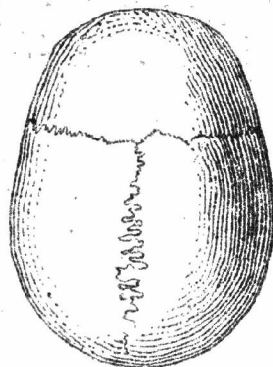
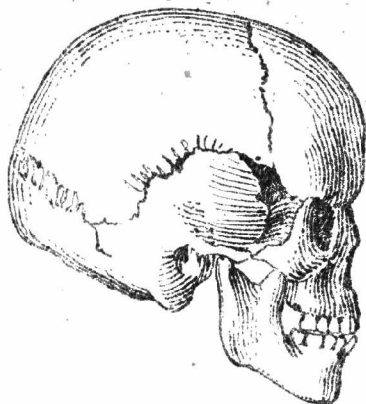
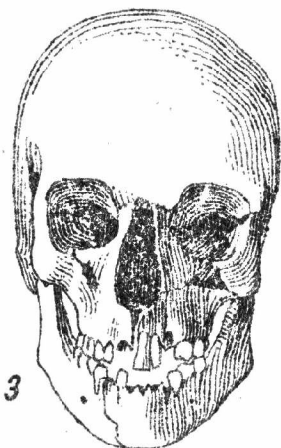
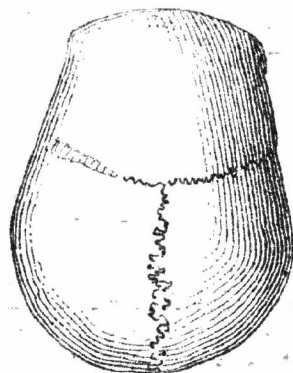
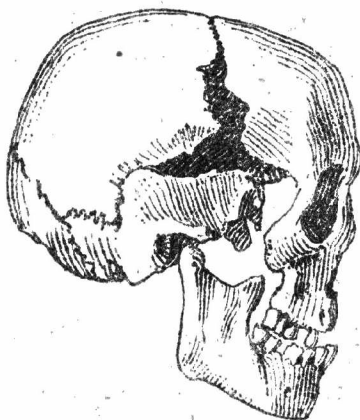
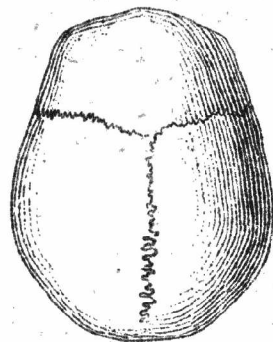
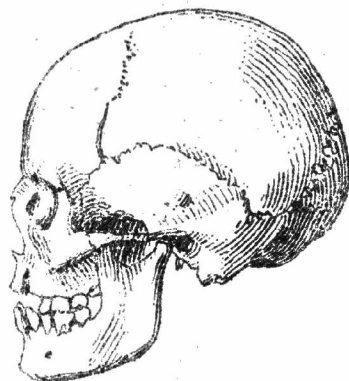
Míry a indexy jednotlivých lebek:

	č.1	č.2	č.3	č.4	č.5
Největší délka lebky (1)	167	175	180	190?	175
Délka base lebky (5)	93	---	100	105	101
Největší šířka lebky (8)	130	138	132	143	142
Nejmenší šířka čela (9)	83	90	93	101	100
Šířka týlu (12)	104	107	105	112	113
Výška lebky (17)	125	---	142	132	131
Týlní tetiva (31)	89	94	92	95	103
Kapacita lebky (vypočítaná)	1107	1326	1387	1491	1370
Délka obličeje (40)	92	---	88	91	92
Šířka bizygomatická (45)	119	---	121	135	135?
Výška obličeje (47)	104	119	105	109?	118
Výška hor.obličeje (48)	54	73	63	64?	71
Šířka očníce (51)	39	43	38 P	41 P	42 P
Výška očníce (52)	30	35	30 P	31 P	34 P
Šířka nosu (54)	23	25	21	27	24
Výška nosu (55)	41	55	48	51	51
Délka patra (62)	43	47	--	48	47
Šířka patra (63)	38	39	--	38	37
Vzdálenost kondylů mand. (65)	108	119	---	131?	---
Vzdálenost úhlů mand. (66)	85	113	103	100?	104
Výška brady (69)	29	33	29	29?	29
Obvod lebky (23)	472	506	500	527	507

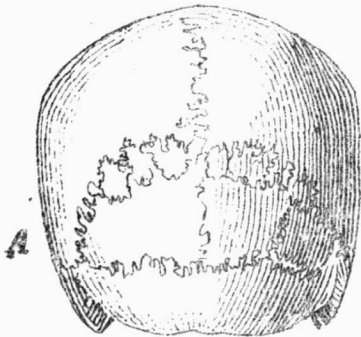
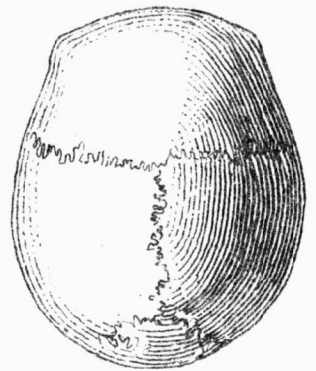
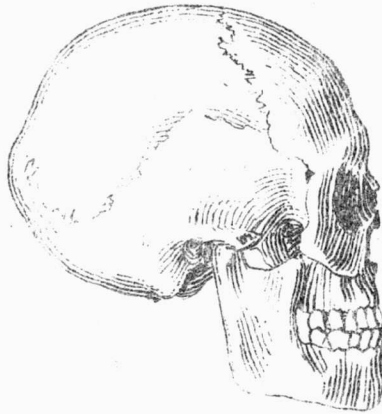
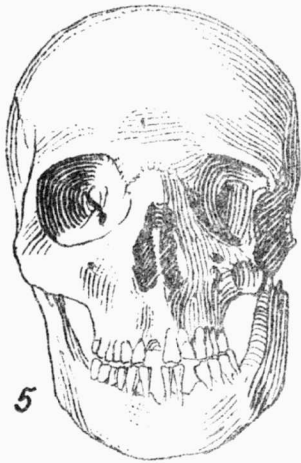
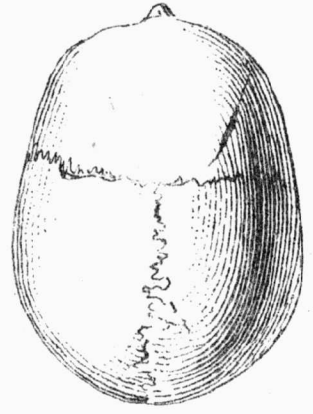
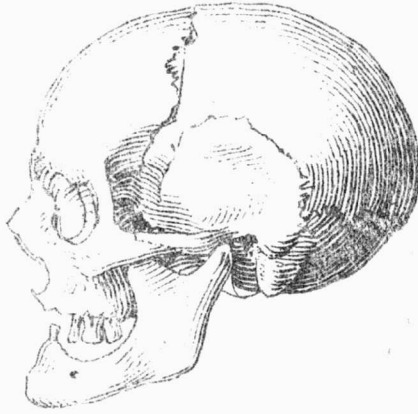
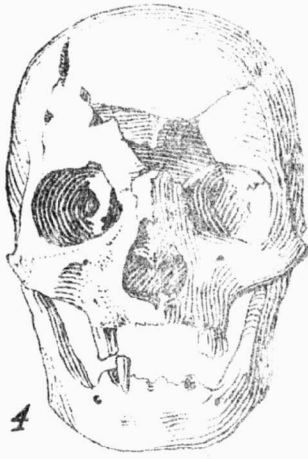
Indexy :	č.1	č.2	č.3	č.4	č.5
Délkošířkový (I 1)	77,8	78,8	73,4	75,3?	81,2
Délkovýškový (I 2)	74,8	----	78,9	69,4?	74,8
Šířkovýškový (I 3)	96,2	----	107,6	92,3	92,3
Frontoparietální (I 13)	67,7	65,3	70,5	70,7	70,4
Týlní (I 29)	85,6	87,8	87,7	84,8	91,2
Obličejový (I 38)	83,2	91,6	86,8	80,8	87,5
Horního obličejje (I 39)	47,2	56,2	52,1	47,4	52,6
Očnice (I 42)	76,9	81,4	79,0	75,7	81,0
Nosní (I 48)	56,2	45,5	43,8	52,9	47,1
Patra (I 58)	88,4	83,0	----	82,7	78,8
Alveolární (I 60)	98,9	83,0	88,0	86,4	91,1
Kočkův výškový	84,2	----	91,1	79,3	82,7
Škerl jůw frontomandibulární	96,6	125,6	110,8	99,0	104,0

Morfologicky lze v této serii zjistit prvky paleoevropské, nordické a mediterránní, prvky krátkolebé jsou ve výrazné menšině. Wankeho metoda dává v celkovém hodnocení vyniknout prvku mediterránnímu (31,7 %) a laponoidnímu (23,3 %).

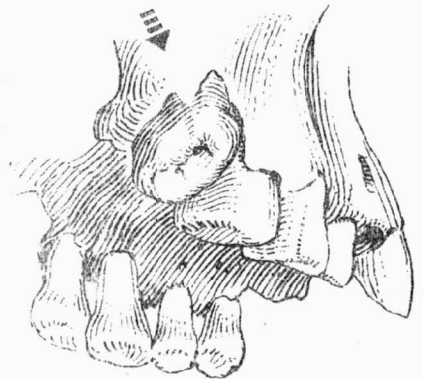
Slawische Skelette aus Mor. Prusy. von fünf slawischen Skeletten, die bei einer Rettungsaktion in Mor. Prusy abgedeckt wurden, waren drei Männer - und zwei Frauenskelette. Die beiden bestatteten Frauen waren verhältnismässig jung (juvenis und adult.), die Männer im einem höheren Alter (ad. - mat. und zweimal matusus). Das postkraniale Skelett war durchwegs sehr schlecht erhalten, dagegen sind die Schädel verhältnismässig in gutem Zustande. Morphologisch kann man in dieser Serie paläoeuropäische, nordische und mediterrane Elemente feststellen. Kurzschädelige Elemente sind in markanter Minderheit. Die Methode von Wanke ergibt in der Gesamtbewertung als überragend das mediterrane (31,7%) und das laponoide Element (23,3%).

Mor. Prusy. Slov. lebky z hrobu č. 1, 2, 3.

B

Moravské Prusy. Slovanské lebky z hrobu 4 a 5.

A - týlní kost lebky č. 1. B - zdvojený 3. molar lebky č. 2.